

A species. nam utrobique ea constitutio, aut in habitu est, aut in habitudine. salubrem nimirum constitutionem, quæ in habitu est, illa pars sibi asciuit, quam salubrem appellamus. & istius præcipuas partes, euecticam sic ab eis dictam quidam ponunt, & analepticen quasi resumptiuam, & gero comicam, quasi senum custoditricem. Quæ uero ægritudines respicit habitu, uel habitudine, nominibus caret, quibus partes hæ medicatiuæ nominentur: ægritudines uero ipsæ quidem aut acutę dicuntur, aut chronicae, id est longæ. Partium itaq; huius artis, aliæ quidem primæ ac proximæ sunt: aliæ uero sine quibus illæ minime esse possint. In his igitur prima est significatiua, cuius duæ sunt partes. altera quidem præsentium cognitrix, altera uero futurorum prælagatrix. Fieri enim nequit ut rationem affectum aliquem curandi reperiamus, nisi ille prius cognoscatur. neq; etiam (nisi terminus futuræ iudicationis prænoscat) recte unquam curari poterit. Has tamen partes necessario aliæ item præcedunt, utpote ea quæ omnium particularum statum exponit, quædam uero dissectione comprehenditur. Insuper uero & illa, quæ de earum actionibus, ac tertio illa, quæ de earum usu est uel utilitate. Verum & his sunt aliæ priores. ea nimirum, quæ contemplationem elementorum corporis, ac ea quæ de iudicijs, necnon & illa, quæ de naturalibus facultatibus, quæ & ipsæ ex sectione animantium comprehenduntur. Nimirum in tot tandem principia significatiua pars dissoluitur, quam diximus, quod omnino curatiuam ac salubrem præcedat, quæ omnia seorsum suis libris exposita sunt. Verum enim uero est, & alia pars præcedens curatiuam, quam etiam significatiuę annectunt. ea autem est, quæ omnes causas docet, tam salubres, quam morbosas, quam materialem nonnulli appellant. hæc profitetur cognitionem causarum omnium, quæ his in primis constant, quæ offeruntur, quæ efficiuntur, quæ uacuantur, & quæ extrinsecus accidunt. horum enim omnium uires perpedit. nos autem in libris De ratione curandi monstrauimus, quæ hæc utilitatem arti præstant.

Partitio medicæ artis ab uno corpore, quod illi subijcitur, desumpta.

CAP. 8.

HÆc itaq; est partium artis medicæ perscrutatio, ab ipsius prima maxime ac propria materia deprompta. Sed quæ ex secunda materia, nec ita propria, hoc se habet modo. Corpus enim humanum medicinalis artis secunda est materia, ac (ita dixerim) per accidens, ea inquam ratione, qua sanitas & morbus istius corporis affectiones sunt. Nec modo huius artis, sed naturalis etiam philosophiæ materia hoc ipsum corpus est, & ipsius etiam per accidens, eo scilicet quod generationem subeat & interitum. Naturalis nimirum philosophia ea cõtemplatur, quæ generantur & intereunt. unde & ipsius prima materia generatio est, & propter hanc deinde corpus etiam generabile. nam & ob id corpus humanum naturalis materia est, quia generationem subit & interitum. medicæ uero artis non hac de causa, sed potius quoniam morbis ac sanitati subiectum est. Vnde cum corpus humanum sit quodammodo artis medicæ materia: hæc ars pro ratione partitionis illius, ipsa etiam in partes suas secunda ueniet. At duæ sunt secundum genus primæ differentia: altera enim circa elementares partes consistit, altera uero circa instrumentarias. At uero utraq; tam elementares inquam, quàm instrumentaria, animalis particulæ sunt, & harum omnium affectus quilibet propria erit huius artis pars, quam superius, dum de pũctione suffusionum ageremus, in particulares actiones subinde diuidi ostendimus. harum siquidem notitiæ sunt elementares particulæ totius huiusce artis, sicut in his, quæ medicamenta uniuscuiusque complectuntur. & in his etiam quæ ad uictus rationem pertinent, illæ quæ unumquodque simplex respiciunt. Non modo autem partitio, quæ ex huiusce materiæ sectione suboritur, ad ultimas usque & elementares artis particulas prouehitur: uerum & illa cuius paulo ante meminimus. Præterea autem & alio modo fieri hæc partitio potest. nam fingamus nos uelle unum quodpiam morborum propositum genus ad ultimas usq; particulas diuidere: prima tunc diuisio erit, quod aut similaribus particulis accidat, aut instrumentarijs, ut in libro De morborum differentijs a nobis monstratum est: altera uero quod harum deinde aliæ simplices sunt, aliæ compositæ, quod in eodem quoq; libro ostendimus. Erit igitur necessariũ, ut curatiua scientia minimas elementaresq; particulas easdem habeat cum illis, quæ dicta sunt. Si enim, exempli gratia, calidum aliquem morbum uelimus curare: primum quod cognoscere oportet, est ratio illum curandi, nimirum quod contraria contrarijs remedio sunt (iam mōstrauimus hoc commune esse & primum omnium.) Deinde uero, quod id quod est primo gradu calidum, illi est adhibendum, quod frigidum primo item gradu est. mox uero & calidorum morborum, atq; etiam medicamentorum refrigerantium gradus tenere oportet, quod in libris De medicamentis explicauimus. Vnde manifestum quod undecunq; quis partiri inceperit, si recte huiusmodi partitio ad ultima & elementaria theoremata fiat: perueniet tandem ad scientiam eorum, quæ dicta sunt.

Partitio medicæ artis ab ijs, quæ sunt secundum naturam, & quæ sunt præter naturam.

CAP. 9.

VT tamen res hæc exactius intelligatur: alterius quoque partitionis, qua sepiissime usus sum, meminisse uelim. Porro eorum, quæ circa corpus humanum sunt, alia præter naturam sunt, alia uero secundum naturam: quæ uero præter naturam sunt, aut morbi sunt, aut symptomata. Sed istorum causæ, si eorum quidem fuerint, quæ secundum naturam sunt: oportet ut medicus scientiam habeat hæc ipsa tuendi. si uero eorum, quæ præter naturam: ut ea interimendi scientiam ha-

Spurijs.

Cy ij beat.

GAL. DE DYNAMIDIIS

beat. quo autem modo hæc sint peragenda, alibi à nobis expositum est. In presenti uero est exami-
 nandum id quod propositum fuerat. ut eorum unumquodq; singillatim partiamur. Sed nos seor-
 sum de his in alijs egimus. de morbis, inquam, in libro De morborum differentijs: de causis item in
 alio libro: quemadmodum etiam in alio De symptomatibus. sed & sanorum differentias in libris
 De salubri parte medicinae. in therapeuticis quoq; facta diuisione & morborum, & symptomatū,
 & causarū, docui quo modo omnibus sit consulendum. Et nimirum per hanc etiam partitionem
 facile inueniuntur ea, quæ prima, & quam præcipua sunt in arte, non esse alia ab illis, quæ diximus,
 nec non & ea quæ secundum locum obtinent, & quæ etiam tertium, ut antea quoq; à nobis expo-
 situm est. oportet etenim & hæc ipsa partiri. quod si recte fiat: oportebit partitionem tandem per-
 uenire ad elementares usq; notitias. Quod autem uarie possit unumquodq;, quod propositum sit
 diuidi: nec uno tantum modo dixere philosophi omnes, qui dialecticam maxime calluerunt: atq;
 in primis Plato in duobus libris, sophista inquam & politico. Nihil igitur est cur ex multiplicitate
 partitionum turberis, si multifariam antiqui medicam artem partiti sunt: quin potius perpende si
 nihil sit prætermisum ex his, quæ occurrere possunt. Profecto quicumq; hæc obseruauerit: is suam
 partitionem modeste prosequetur. Veruntamē optimum erit (ut etiam prius diximus) si initium
 à maxime propria sumpserimus materia, cui mox ex prædicta methodo alia addiderimus. F

GALENO ATTRIBUTVS LIBER DE DYNAMIDIIS.

*

Desideratur libri principium.

*

C E N S V R A.

In libris facultatum medicamentorum simplicium ueriora hæc, & absolutiora reperies.

Verum hæc est uirtutis demonstratio omnium medicamentorum, quæ ad artis medicinae scientiam G
 pertinet: quam si plenissime intelligent hi, qui artem medicinae profitentur, semper his adiutorijs
 & curis homines adiuuabunt. Quod si non negligens assiduitatem, & plenus huius disciplinae & do-
 ctrinae aliquo modo fuerit, facile recipitur in crasiam. hi magis decipi possunt, qui doctrinam igno-
 rant: qui quanto negligentes fuerint, tanto magis periculum hominibus uicturis faciunt: permi-
 sita & præposita, & non congruentia ualitudinibus, & iam magis uulneribus medicamenta com-
 ponunt. Ne igitur errore curantes frustrentur, experimento hanc doctrinam prius memorie com-
 mendare oportet. In principio ergo omnium elementorum uel humorum atq; urinarum siue pulsuū,
 atq; phlegmonarum ferè composui confectionem ad Glauconem conscriptam. In secundo tibi clarissi-
 me Paterniane omnium pigmentorum intellectum & qualitatem, & defectum posui. Nunc uero dy-
 namidiam eorum nominum exponere institui, quæ multis generibus & ex dissimilibus rationibus
 constat: sicut infra ostenditur. Sunt autem genera nominum & eorum effectuum hæc. Hypnotica sunt,
 quæ somnum uel soporem faciunt. Peptica sunt, quæ digestionem faciunt. Eustomacha, apta stoma-
 cho. Styptica quæ stringunt partes relaxatas. Lea sunt lenia, quæ leniunt asperitatem. Horectica
 sunt, quæ auferunt fastidium. Colletica sunt glutinatoria: quæ omnia soluta uel fluxa glutinant, & alli-
 gant. Diuretica sunt, quæ urinam prouocant. Cathartica sunt, quæ uentrem & uulnera soluunt, & pur-
 gant. Picra sunt amara, quæ amaritudine sua morbos & humores expellunt. Drimea sunt acria, quæ
 nequitiam humorum uel morborum extinguunt. Glycea sunt dulcia, quæ aliquando purgant, & in-
 terdum acres humores indulcant. Thermantica sunt excafactoria, quæ calore suo omnem perfri-
 ctionem, & strictionem calefaciunt. Psycica sunt refrigeratoria, quæ omnem calorem & lassitudinem
 mitigant. Paregorica sunt, quæ mitigant ne malum crescat: non persanant. Trachea sunt aspera, quæ
 suffocata loca ulcerant & exasperant. Staltica sunt, quæ carnes supercrescentes uulneribus æquant.
 Catulotica sunt, quæ cicatrices grossas comedendo æquant & lymphidant. Anaplerotica sunt, quæ
 cicatrices crassant: quæ alta uulnera complent, & lymphidant. Metasyncretica confirmatoria, quæ
 persanant. Malactica sunt, quæ omnem duritiem emolliunt, & soluunt. Toxicica sunt uenena, quæ
 nocumentum inferunt mortis. Et hæc sunt, ex quibus medicamina sunt prodeuntia. Sanationes
 constant ex animalibus marinis: uel terrenis, herbis, uel seminibus, lignis, uel lapidibus, aut flo-
 ribus, succo, uel lachryma, Cætera omnia metallicis rebus constant, Omnium ergo qualitas & po-
 tentia quatuor modis probatur, uisu, tactu, odore, & sapore. Visus omnium similitudinem folio-
 rum uel florum, & cuiuslibet materiam & colorem demonstrat. Tactus cuiuscumque rei mollitiem uel
 duriciem, ponderis seu leuitatis æstimationem docet. Odore intelliguntur ea, quæ odorata sunt: H
 thermantica

A thermantica, styptica, austera & putrida. Sapore intelliguntur, ea quæ sunt amara, dulcia, salsa, acida, styptica, & lenia. Iam nunc ipsam medicinam leuiter demonstro corporibus ex his omnibus contrarijs prodesse. Et ex contrarijs sibi met uinci, ut ignis ab aqua uincitur, & ipsa aqua calore siccatur. Interdum & calore nimio maiori adhibetur: ut contrarijs esse possit. Sic ergo & omnis causa contrarijs sibi met causis uincitur uel mitigatur. Consequens ergo est ratio, ut prius causam curandi intelligas, deinde causæ rationem reddas, postremo de curis dicam. Febres ualide stypticis, chalaisticis, & paregoricis rebus mitigantur: interdumq; & perfrictione, quando causa concepta fuerit. Similiter & omnis causa ualida curatur: stricta & dura causa malacticis, & metafyncreticis rebus curatur. Aspera causa chalaisticis & dulcibus, & lenibus rebus curatur. Fastidia morborum orecticis rebus curantur. Humores acres & falsi, amaris catharticis rebus & dulcibus indulantur. Cancrosa causa stalticis, & catharticis, & acerrimis rebus, & igne curatur. Verrucæ et extantia corporis, stypticis rebus curantur. Difficilia uulnera & cicatrices crassæ catuloticis, & colleticis rebus curantur. Alta & caua uulnera, & lymphida anapleroticis, & lenibus rebus curantur. Dolores omnes uetusti, & insanabiles metafyncreticis, & malacticis rebus curantur, aut paregoricis mitigantur, aut igne peruruntur. Hæc quidem doctrina complectens omnia experimenta non debet medicum latere. Quoniam si huic doctrinæ operam dederit, omnes ualitudines & uniuersas imbecillitates humanorum corporum per hanc doctrinam salubri auxilio superare poterit. Igitur totius corporis medicamina ad tria rediguntur adiutoria, in medicamentum, ferrum, & ignem. Quod enim medicamento curari non potest, ferro curare tentes: quodq; ferro sanari non permittitur, igne curari cõceditur: quod autem nec medicamento, nec ferro, nec igne curari poterit: incurabile cogitabis, quia nulla cura iam superari poterit.

GALENO ATTRIBVTVS LIBER ALTER DE DYNAMIDIIS.

C E N S V R A .

Liber magna ex parte ex Aetio desumptus, erroribus tamen plurimis scatens.

De quatuor humoribus.

D I BELLVM, quem roganti tibi, promisi, omni cura adhibita descriptum mihi ordinatissimum tuæ salutis custodia, quem debebis ea diligentia intueri, qua scriptus est. ad curationē tui corporis omnia explorata sunt, quæ cum reū effectu comperi celeriter connexui. Nanque diligenti cura, licet summa breuitate comprehendere singula curationum genera, sicut proxime te interposito Cæsari nostro fecimus. quæ per te etiam æstimare poteris. Sapientis enim ratio consiliū inuenire consuevit. Omne itaq; corpus hominum uel pecudum aliorumq; ex quatuor humoribus constat. Sed præcipue hominum, calido, frigido, sicco, & humido. Frigido continentur uiscera unde spiramus. Calido continetur anima, qua uiuimus, inde est quod sentimus. Sicca sunt ossa, quæ uires faciunt ad sustinendum laborem. Humidus est sanguis, quo alitur uita. Per ossa uero & uiscera uenæ currunt, quæ sanguinem regunt. Sanguis animam, anima uitam sustinet, spiritus autē aer est, ossa uerius munita uirtutē corpori præstant. Sanguis quando abundat, ualitudinē uitiat. Ex eo enim nascit sanies, quā in uulneribus uidemus: nascitur ex eo pituita, quæ nauseam facit: nascitur ex eo bilis etiam acida & amara, quæ dicitur mater morborum. bilis enim ubi est, concitat calorem, pruritus: pruritus, perfricationem. inde fiunt dolores intestinorum. oritur etiam inflatio, qua corpus extenditur ut rumpi uideat. Sanguis autē ex nimio cibo, nimiaq; portatione incipit abundare, & cruditate corrumpi, qui quando uagatur extra cursum naturæ, infert uitia corpori: & in quacunq; parte corpori incubuerit, uitiat, fatigat, & ledit: idem etiam animū uitiat, & inde os hominis incendit, incipitq; exinde foetere. At quando est integer sanguis, animam sine dubio confirmat, ut possit frigus caloremq; fortiter sustinere. Quando abundat calor uel frigus, facit corporis languorē, uel malum generat odorem. Corpus enim hominis rationabiliter ex quatuor constat humoribus, sanguine scilicet & phlegmate, & utraq; cholera, quæ dominatur in suis locis. Sanguis uirtus est circa cor. Cholera rubra in dextro latere in hepate, quod iecur uocamus. Cholera uero nigra in sinistro latere est in liene, qui Græce splen dicitur, Phlegmatis autem alia

Spurij.

Cy iij pars

GALENO ATTRIBVTVS ALTER

pars in capite, alia in stomacho, alia in uesica est. Sanguis calidus est, & humidus: cholera rubra, amara, uiridis est & sicca: cholera nigra acida, frigida est, & sicca: phlegma frigidum & humidum. Hæc omnia in suis temporibus crescunt: sanguis ueris tempore, cholera rubra in æstate, cholera nigra in autumnno, phlegma in hyeme. Isti humores dominantur siue per diem, siue per noctem. sanguis dominatur ab hora noctis nona usque in horam diei tertiam: cholera rubra ab hora diei tertiam usque in horam nonam: cholera nigra ab hora diei nona usque in horam noctis tertiam: phlegma ab hora noctis tertiam usque in horam noctis nonam. Hi etiam habent respirationes per singulas partes corporis, sanguis per nares, cholera rubra per aures, cholera nigra per oculos, phlegma per os, & per nares. Hi quatuor humores, per quatuor etiam dominantur ætates: phlegma cum parte sanguinis in pueris dominatur usque in annum decimumquartum, & exinde cholera rubra cum parte sanguinis dominatur usque in annum trigelimumquintum, uel quadragesimum: deinde à trigelimo quinto, uel quadragesimo anno magna pars sanguinis dominatur usque in suam ætatem cum nigra cholera. Tales etiam faciunt mores in unoquoque homine. Sanguis enim facit pueros moderatos, blandos, & formosos. cholera rubra facit acutos, ingeniosos, & leues, macilentos, comedentes multum, & uentres solubiles: phlegma facit compositos corpore, inuigilantes, & intra se cogitantes, & canos cito producentes: cholera nigra facit subdolos, auaros, perfidos, tristes, seditiosos, & timentes. Qui habent uirtutem calidam, dominantur in superiori parte: qui uero frigidam, in inferiori. Hi quatuor humores, pulsus suos habent: sanguis facit pulsum plenum, & humidum: cholera nigra tardum & segnem: cholera rubra tenuiorem, asperum, percutientem: phlegma honestum, plenum, & æqualem. Isti humores sine se esse non possunt, sed in omnibus habentur ætatibus: si unus ex his minuitur aut decrescit, longam facit ægritudinem: simili modo, si augmentari cœperit, & si imperitum medicum habuerit, qui non intelligat, ex quo humore fiat ægritudo. Scias autem charissime frater Mecœnas, quia si fuerit culpa sanguinis ægritudo, da ei frigida, & sicca, & amara: quia sanguis calidus, & humidus & dulcis est: Si uero cholera rubra, da ei frigida, humida, & dulcia: quia cholera rubra amara est, & ignea, & sicca: Si cholera nigra, da ei calida, & humida, & dulcia: quia cholera nigra acida est, & frigida, & sicca: Si ex phlegmate facta est ægritudo, da ei assidue dulce, calidum & siccum: quia phlegma frigidum, & humidum, & insipidum est. Et quando hoc factum fuerit, perduces ad propriam sanitatem ægrotum. Igitur ut facilius commodis fruamur, & incommoda uitemus, percurrentia uitia signis naturalibus cognoscamus, cognitaque mortifera emendemus.

Ex quibus membris sanitas uel infirmitas perpendatur.

Quatuor corporis partibus origo infirmitatis uel sanitatis ostenditur, capite, thorace, uentre, & uesica, quæ ita oportet cognosci. Homines sani erunt, si urinam mane albam, ante prandium, candidam, item ante cœnam roseam emiserint. Candida enim urina debet esse, ubi cruditas non est. Quod si mane mutauerit colorem, ostenditur subesse uitium: quod autem genus uitij, ita intelligemus. Quando à capite morbus oritur, solet capiti dolor accidere, uel temporibus, tunc supercilia grauantur, & tempora saliunt, & aures sonant, oculi lachrymantur, nares repletæ odorem non sentiunt. Ergo quando ex his aliquid acciderit, caput purgari oportet hac ratione. hysso pi, aut coronæ, † burbulæ fasciculum unum feruescere facias, inde aquam continebis ore, usque dum caput calidum habueris, ut fluat pituita. quod si quis negligat eam, caueat epiphoras, aut dentium, aut aurium dolorem. Interdum etiam parotides nascuntur, & uitia circa aures & ceruicem oriri solent. Interdum destillatio uuulæ, aut grauitas. Interdum ulcera nascuntur in capite, aut capilli defluunt. Quando autem à thorace morbus oritur, incipit sudare caput, lingua fit grauior, aut os amarum, aut maxillæ dolent, oscitatio sequitur sine somno & quiete: grauitas & prurigo corporis, aut dolor: brachia manusque intumescunt, subitque tussis arida. Ex his igitur quando aliquid acciderit, uitabis uitium si uomuerit, siue ieiunus, siue post cœnam, uel in balneo. plus enim prodest si ieiunus bilem profecerit. eam enim dicimus esse matrem morborum. Sed qui uomere uolunt, & stomacho laborant, si decimo quoque die abstineant, omne uitium euitabunt. Nanque frequenter uomendo solet stomachus corrumpi. Quod si ex uentre morbus oritur, hæc sunt signa. Venter uritur & turbatur, & sentit dolorem, ut cibus & potus amara uideantur, genua subsidunt, lumbi grauantur, inter scapulas contrahitur, totumque corpus particulariter grauescit, tardantur pedes, grauiæ sunt crura, renes indolescunt, & incurrunt febriculam. His itaque cognitis, prima est abstinentiæ utilitas: tunc etiam medicamentis satis est aluum purgare, ut graue corpus leuamentis adiuuetur. Quod si morbus maior premere uidetur, adijcies alterum diem in abstinentia, si uires tamen patiuntur: sin minus, quam maxime leuissimum sumant cibum, sicut ouum sorbibile, aut aliquid ouo simile. Hæc qui neglexerint, fiunt cœliaci, torminosi, dysenterici, & nascuntur tertianæ & quartanæ: fiunt podagrici, chiragrici: morbus etiam in articulis accidere solet: quidam etiam fiunt amentes, quibus etiam solet sanguis à naso erumpere: oportet autem custodire & emendare uitium. In uesica qui nascitur morbus, hæc habet signa. pleni uidentur, & cito saturi sentiuntur, frequenter sentiuntur inflationes uentris, & strepitus, uidentur oscitare nec oscitant, sed tantum os diducunt. sequitur totius corporis stupor, somnus grauis, quasi macri corporis sit. Vrina liuida

† al. barbuine

Aliuida & uix egeritur, tumescunt etiã uerenda, & inde calculosi fiunt. Hæc uitia sic emendant. Fœniculum, apiũ uino austero madefactũ, uel etiã radices eorũ conteres cum uini cyathis duobus, et tantundẽ aquæ calidæ, uel dauci semen, & myrtæ pusillũ tritum cũ uini cyathis duobus, & tantundem aquæ calidæ, uel cicer album madefactũ cum uino, ut supra scripsi, bibe: uel radices asparagi, uel orobum erraticum, uel serpyllum decoque in aqua uino mista, & bibe. q̄ si negligunt, fiunt hydropici, sequit̄ & icoris, renum, & uesicæ dolor: fiunt quoq̄ calculosi, sequit̄ & stranguria, & uenter tumescit. Intueri aut̄ oportet ægri uires, ut possit sustinere medicinam, ita & febris cruditate careat, Sed etiã cataplasmata adhibenda sunt, quæ apta sint capiti, uesicæ cruditati, frigori, calori, p̄ ut tempus erit. uti etiã oportet roseo aceto, oleo uiolato, & irino: & linguã asperam melle fricabis, uel menthæ folio, & reliqua diligenti medico permittenda sunt: quia morbus acutus est.

Prologus libri.

Quoniam petenti tibi, corporis sani & imbecillis per urinam notas dedi, adieci etiã ad curationem rationis consilia: nunc autem medicamentorum compositiones adijciam, & unde nascantur corpori uitia: & si nata fuerint, quæ emendatio ad sanitatem perducatur. Aduersus autem omnes impetus morborum duo sunt remedia certissima: primum est, ut decimo quoque die a cibo & potu abstineas, deinde postero die laueris, cibo q̄ firmo utaris. si sic feceris, oportet ut nihil uitij omnino accidat, perpetuaq̄ sanitate utaris. altera res salubris est potus, qui lenitudinem confirmat: eius potionis compositiones habes per annos iam completos amicissime Mœcenas, quãdo me cum Cæsare nostro morari inuenisti, & hæc faciendo nunquam te in aliquo languore corporis decidisse; nec nostrum Augustum. Itaq̄ me tecum habebis, libellum meum legendo. Adieci etiã quod plenius tibi consilium præstare poterit petenti, quod in ultimis leges dynamidijs. Sed expedit, ut crescentibus numeris Lunam obserues, quando tollere, & quando ponere uelis curationem. Si itaq̄ non feceris, & ad diminutionem Lunæ sustuleris, minus ualere scire te oportet. etenim mare per Lunam augetur & minuitur. cerebrum etiã & corpora hominum augentur crescẽte Luna. Quando autem Luna minuitur, ita quoq̄ unaquæq̄ earum rerum diminutionem sentit, quæ licet recognoscas ex his hostijs, quæ quotidie immolantur, in quibus uides omnibus augeri & minui cerebrum per Lunam, ita quoq̄ in herbis, & componendis medicamentis. Sanè etiã totius anni dies tibi scripsi, per quos scias quibus rebus uti debeas aut abstinere. Incipiamus ergo ab hyemis conuersione, quæ fit solstitiali die. i. octauo cal. Ianuarij. Tunc incipit se diffundere humor increfcens usq̄ ad cõuersionem ueris. Utendum est ergo calidis, & aperitiuis rebus illo tempore, & uino aliquatenus indulgendum. Sunt autem dies in supradicta conuersione nonaginta tres. nam incipit ueris conuersio a duodecimo calend. aprilis. ex eo phlegma crescit & sanguis. Utamur ergo bene olentibus, & acris omnibus: corpus exercere & laborare debemus usque ad ortum pleiadum. diebus scilicet † xxvij. nam pleiades oriũtur sexto Idus Maij. Ex supradicta igitur conuersione usq̄ in hanc diem fel crescit, & amaritudo eius augetur, ex quo febribus subministratur alimonia usq̄ ad æstiuam conuersionem. Utamur ergo dulcibus, uenere & uino parcius: labore nihilominus exercitabimur. Sunt autem dies isti a supradicta conuersione xxxij. conuersio uero æstiuua octauo cal. Iulij incipit, tunc nigrum fel id est melancholia augmenta suscipit usq̄ ad conuersionem autumnalem. Utamur ergo frigidioribus, & dulcibus, & bene olentibus: a labore tunc corpus abstinebimus, sed a uenereo usu continere debemus, maxime diebus † xij. Conuersio autem autumnalis incipit sexto cal. Octobris. tunc etiã fel crescit, & pinguis humor. i. pituita usque ad occasum pleiadum. Utamur ergo acidis, & acerbis, & parcius laboremus, & abstineamus a uenere. Sunt autem pleiadum occasus dies. † xlv. quod est quarto Idus Nouembris. tunc crescit in corporibus hominum sanguis. Oportet ergo cibus leuioribus uti, & uinum sanum sumere, & a uenere non abstinere. inde ad conuersionem hyemalem dies sunt xij. His ergo utere, & sanus transibis.

† al. XLVII.

† al. XV.

† al. XL.

De cathartici.

Vide Actium in lib. 3. cap. 23. De purgatione ex Antyllo.

Quoniam quidem de naturalibus qualitatibus specierum, & ciborum in superioribus satis diximus, nunc de cathartici dicendum est, quæ diminuunt humores, quos auxerunt cibi incongrue sumpti. Sana habentes corpora laboriosum est purgare, etenim tortionibus & strophis grauissime affliguntur, & grauiter eos consequitur purgatio, & deinde citius deficiunt purgati. Oportet igitur aliquem purgare uolentem, præextenuare & incidere pingues humores, & poros adaperire, per quos accipiuntur & extrahuntur humores a cathartici. & crudos quidem & tenues humores a principio morborum euacuare oportet. Expectare autem oportet cõcoctionem in crassis & glutinosis humoribus, sicuti est phlegma & cholera nigra, & in omnibus prolaxis passionibus semper maturationem expectare conuenit. In acutis autem quando mouentur humores, & circa initia purgandum est cum cautela multa. In motione etenim, & ductione, & cursu existentibus humoribus, timendum est ne quod uiscerum debile existens natura, materiam motam recipiat, & maxime thorax. In quolibet autem membro infixos humores, sicut in phlegmonis uiscerum fit, purgare non oportet antequam maturentur. Quicumq̄ enim phlegmonas habentes dicit Hippocrates in principijs soluere tentauerint, nihil extendentis, et phlegmonem facientis auferet.

Spurij.

Cy iij Non

GAL. ATTRIBVTVS ALTER

Non enim cōcedit cruda passio, sed salubria, & morbo repugnantia deliquat, sicq; corpore debi- **B**
 litato praualebit morbus. Quādo uero morbus praualet, honestū est humores educere. Utimur
 autē chatarticis in cephalæa & scotomia, & hemicrania, & epilepsia, asthmate, & synanche, & or-
 thopnoea, & in ischiadica, & arthritica, & podagrica, & nephritica, & in uesicæ & matricis passio-
 nibus, si proluxæ fuerint. Similiter autē & quādo rheuma frequenter nocet auribus, uel naribus, uel
 oculis, uel stomacho, uel ori, uel omni superficiei, & neq; desiccatur ab alijs adiutorijs, neq; per
 se stare potest. solet em̄ uētris purgatio rheumatismos stringere. Hic quoq; ordinabo quo modo
 expurgei melancholicus humor, post phlebotomiā, post retentionem hæmorrhoidū. Ad expur-
 gandam uero & remouendā proluxam humorū dispositionē utimur cathartico in paralyfi, & apo-
 plexia, & atrophia, & in pessimo morbo, qui caros dicit, & in grauitate permanente in aliqua par-
 te corporis: Ad restaurandū uero corporis habitudinē, utimur catharticis, & in proluxis febribus,
 uel quotidianis, uel quartanis, mania, melancholia, ecstasi, cachexia, atrophia de malis humorib.
 facta, in elephantiasi, uel epilepsia quoq; scabie, & lepra, exanthematibus, satyriasi, in ulceribus
 multis spontaneis, & uix cicatrizantibus, & rheumatizantibus. & ut abundantem, & molestā-
 tem educamus humorem, utimur catharticis in hydropico, & icterico. Hic quoq; ordinādum est
 de rheumatismis uentris, in quibus utimur catharticis. aliquando etenim acer & inutilis humor **F**
 insidet pelliculis uētris aut intestinorum, similiter ut acria suppositoria, & acria clysteria commo-
 uent intestina, & ad desidendum conatum excitant. Vbi enim est acredo, ibi attrahitur humor de
 membris in circuitu, uel de toto corpore. In his uero dignum est uti catharticis, ut talis humor ex-
 pellatur à toto corpore, & uenter, & intestina mundificetur. Vniuersaliter autem catharticis uten-
 dum in robustis uirtute, & promptis ad exercitia, stomachūq; robustū habētibus, & multā inutilē
 materiam in corpore congregantibus. Nimis uero pingues, nimisq; graciles ad purgandum in-
 congrui, multo abundantes sanguine, et frequenter deficientes, & uix curabiles, et cito uomentes
 pro qualibet occasione, & pueri, & senes, & mulieres fortiter menstruose, & purum ualde corpus
 habētes, & qui bene cauerint in diæta, & quibus ualde restringitur uenter secundū naturā. Sed &
 etiā in dysenteria, & qui leuiter apprehendunt cœliaca. Oēs em̄ cœliaca passione grauati ad pur-
 gationem sunt incongrui. Nunc igitur incipiendum est à pharmacijs choleram purgantibus.

¶ De purgantibus choleram rubram.

Cholagoga dicuntur, quæ choleram rubram expurgant, quibus utendum est, si opus est, omni
 tempore: præterquam hyeme: in ætate quidem adolescentiæ & iuuentutis, habitudine autem sic-
 ca, & gracili, & nigra uel rufa, & in uiris magis, q̄ in mulieribus, & in ijs, qui frequenter cibum cor- **G**
 rumpunt, & in habētibus uentrem constrictum, & amara cholera abundantibus, facileq; irascen-
 tibus, & urinas modice egerentibus, cibisq; utentibus calidis & siccis: in passionibus autem icte-
 ricis, hepaticis, splenicis, pleuriticis, phreniticis, synanchicis, mania, cephalalgia, ophthalmia, e-
 rysipelate, lepra, febribus tertianis, & quibus cholera abundat. His ita dispositis, notandum quod
 cathartica non simplici aliqua qualitate euacuant, ut per calorem (nam si hoc esset, omnia calida
 purgarent, ut piper, sinapi) sed potius purgant proprietate quadam, eo quidem modo, quo ma-
 gnes ferrum trahit. Sed cathartorum quædam, quæ uentrem molliunt, tantum malactica dicun-
 tur, de quibus superius diximus. Nunc uero de fortiter educentibus sermo imminet, quibus uti-
 mur aut ubi materiam per metathesim medicamur, aut induratum morbum commouemus, siue
 ut reficiamus corpus, & ad suam temperantiam conuertamus aut humorem molestātem educa-
 mus. Sunt autem alij quidam modi misti & compositi adiuuicem. Purgantibus uero tempus est
 aptum uer magis, & maxime autumnus.

De aloë. Vide Aetium libro eodem, cap. 24.

Aloë totum corpus non euacuat, sed choleram in stomacho, uentre, & intestinis existentē edu- **H**
 cit perfecte & suauiter, cum suppositis scybalis, quæ nimis educit. Datur autē capite grauatis pro-
 pter fumigationes à stomacho frequenter ascendentes. datur autē ophthalmicis propter eandem
 causam, & ijs qui propter cholera abundantiam sitiunt, & quibus lingua & os facile desiccatur: &
 quibus stomachi fit subuersio, aut propter calorem, aut propter anxietatem, siue propter aliquam
 infirmitatem. detur quoq; citrinis extra rationem factis: & ubi necesse est educere superfluitates,
 & clystere pro aliqua occasione intromittatur. Dentur aloes drachmæ duæ, cum melicrato. Opti-
 mum autem erit si quis acceperit eum quotidie uespere, siue quod melius est, mane, quia uespere
 post cibum, cibum corrumpit. Quibus uero insuauis est propter amaritudinem, cum succo corti-
 cis citri, uel brassicæ, uel cum terebinthina & melle cocto orobicas confice pilulas, & da ex eis se-
 cundum quod opus fuerit. est autem eustomachicum plus omnibus catharticis.

De scammonia. Vide Aetium libro eodem, cap. 25.

Scammonia choleram rubram educit, stomacho maxime dolorem inferens, & insuauis, & gra-
 uiter olens, & ualde sitim faciēs, & cū omnia cathartica cacostomacha præter aloë sint, scammonia
 est præ omnibus. Abstineri igit ab ea oportet debilē habentē stomachum. leuissima em̄ existēs,
 facile ad corpus attrahitur, & de eo purgat, quod purgandū non est. sed impeditur eius euacuatio
 frequenter à calore febrium, ut de superfluitatibus parum educat. Danda est igitur infebrientibus
 & eustoma-

A & eustomachis, & difficulter uomentibus, & non facile deficientibus. Dosis uero eius est. ʒ. iij. siue plus, siue minus, secundum uirtutem: cui admisceatur sal, aut thymi cymæ, aut pulegij, aut aloemagis. [quibus forte absentibus] detur cum melle, uel succo ptissanæ. †al. drach.

De peplio.

Vide eodem libro, cap. 26.

Peplij semen aut cymæ in umbra siccatae dentur. ʒ. iij. in melicrato modico aceto asperso. educit. n. choleram rubram, & nigram, & phlegma, & uentositates, & fm q̄ Isaac dicit, maxime cōuenit passionibus ex uentositate factis, [& melancholiæ.] In uitio splenis quoq̄ prodest, inflationibus prolixis & matricis, & coli, [& profundis tumoribus, qui fiunt in uentre.]

De elleboro nigro.

Vide eodem libro, cap. 27.

Elleborus niger purgat inferius choleram rubram, maxime, & nigrā de toto corpore sine molestia aliqua. Ideo febricitantibus non grauitur, sed in circuitu, & per longum tempus, datur, & [manētib; chronicis,] & in cephalæa diuturna, utilissimus uisceribus, & matricis passionibus. Maxime uero eius uirtus est ad educendum ex toto liquidu corruptiuū sanguinis est admistū. Vnde utilis est ictericis diuturnis, & exasperationibus circa superficiē, ut est lepra, & impetigines, & similia, ad elephantiacos quoq̄ facit. Dosis autē eius est. ʒ. iij. siue plus, siue minus. Tenuibus autem radiculis prius aquæ infusis, deinde earum ablato cortice, & in umbra desiccato, diligenterq̄ trito datur cum sapa, aut cum oxymelite. cui adiūgitur causā boni odoris modicum petroselinī, uel dauci, uel pulegij, uel satureiæ. q̄ si fortius uolueris facere, scammonia modicum adiunge.

¶ De purgantibus cholera nigram. Eodem libro, cap. 28.

Cholera nigram educentibus utimur in melancholicis, & scotomaticis, & furiosis, & ijs, qui tatrophia laborant, & qui se abscondunt, & epilepticis. detur autūmni tempore maxime.

De epithymo.

Eodem libro, cap. 29.

Epithymum igitur nigram cholera educit inferius. Dandum ergo perfectis. ʒ. iij. cum sapa uel oxymelite & sale modico. Conuenit autem passionibus ex uentositate natis, hypochondriacis, & quibus hepar grauatur, & dyspnoicis. Similiter purgat illud superfluum, quod nascitur super satureiam, sed debilius est. †Aliter legēdū
†al. XII.

De polypodio.

Eodem libro, cap. 30.

Polypodium cholera nigram maxime educit, & phlegma. Dentur autem radicis mundatae ʒ. viij. elixa eas in melicrato aquoso, uel Sole siccatae da comedendas ante cibum. purgat quoque mediocriter in uiscello gallinæ, uel ptissana cōcta.

De pulegio.

Eodem libro, cap. 31.

Pulegium quoq̄ educit cholera nigram & tragoriganum & †leucanthemon, quod leuitate modo dicitur & alixon, & alipon.] Dentur autem de uno quoq̄. ʒ. vi. Melius autem dantur cum aceto, & sale modico & aqua, siccata & trita. †Panthemini.

De lapide armenio.

Eodem libro, cap. 32.

Armenius lapis nigrā purgat cholera, & oē pingue & uiscosum, ideoq̄ datur melancholicis & elephantiosis, & similibus, & phreniticis & asthmaticis. Dosis autē eius ē. ʒ. iij. siue plus, siue minus.

De centaurio minore.

Eodem libro, cap. 33.

Centaurium minus cholera pinguissimam purgat, & mucilagines, & ideo prodest spleniticis, & ischiadicis. Bibitur autem elixatura eius. Sumantur quidē centaurij. ʒ. vi. aquæ cotyla una, & bulliat ad medietatem.

¶ De purgantibus phlegma.

Eodem libro, cap. 34.

Phlegmagoga dñr, q̄ phlegma purgāt, q̄bus utēdū est in frigidis habitudinibus, & ætatibus, & ægritudinibus, tpe quidē hyemis, ut in paralyticis, apoplecticis, tumētibus tumore frigido & qui multū & frequenter pingua phlegmata minguunt, & quib; phlegmata abundant in uentre, & pectore, & stomacho, & mulierib; rheumatizatibus, & qui pingua excreāt, & fastidiosis & ischiadicis de mucilagine articulorū factis, elephantiosis: maxime autē ijs, qui hydropē anasarca patiūtur.

De colocynthide.

Eodem libro, cap. 35.

Colocynthis phlegma purgat maxime, et cholera, et mucilagines. unde neruorū eorūq̄ passio nū est purgatiua. Dat̄ igit̄ utiliter omnib; capitū passionibus, & orthopnoicis, & ischiadicis, et arthriticis, & ijs qui in renibus, & uesica diuturnā affectionē habuere. est quoq̄ utilis alijs passionibus, q̄ sunt ex materia uix extirpabili & dura. Dantur autē. ʒ. ij. de interioribus in melicrato cyathis duobus, debilibus autē. ʒ. i. datur. Eligēda est autē alba & mollis interioris colocynthidis pulpa, nā sicca & denigrata inutilis est. Terenda est autē & soluēda diligēter, & multoties cribellanda, & q̄n uti ea uolumus cū melicrato diligēter soluāt. nā trita anteq̄ infundat̄, tenuissima uidet̄, sed q̄n in melicrato infusa fuerit, tumescit ualde, ut nō facile credat̄, q̄ cribellata fuerit. q̄ si sic bibitur, tumescunt eius partes recentes in uentre & stomacho, & maxime in intestinorum circulis & reuolutionibus propter mollitiem, q̄ acres existentes natura, & demordentes, intestina ulcerant quibus insederint, & passiones neruorum inferunt, & strophos, & fortes tortiones. Vnde cū multa caute la cū melicrato oportet eā soluere. Quod si mitius purgare uolueris, colocynthidē desup aperi, et oē semē p̄nce, & solū pulposum absq̄ semine in ea relinque, & reple eā telixatura, uel uino dulci †sapa

GAL. ATTRIBVTVS ALTER

& ueteri, & sic infundatur per diem & noctem, deinde colabis uinum cum panno, et calefacies, et E
dabis bibendum. Optime quidem purgat ictericos, & habentes liuidas pustulas in superficie.

De tithymallo.

Eodem libro, cap. 36.

Tithymallum educit phlegma & cholera nigrā. Dantur autē cyma uirides in uasculo quodā ad ignē delicatā, & sic diligenter trita. Misceantur autē eorū. ʒ. iij. cū polēta & aqua, & sic bibantur, nā sicca comā eius debiliores sunt. Cū caricis autē tithymalli radix siccata in umbra reponatur, & qñ ea uti uolueris, corticis ablati diligēter triti. ʒ. iij. immitte in uino dulci ueteri, & sic infundi p- mitte die & nocte, & p pānū colās calefacies modicū, dabisq; ad bibēdū cū uino. optime purgat. Succus autē tithymalli datur à quibusdā cū caricis, uel cū polēta stagones. i. guttē. iij. aut. v. sed mul- tum ulcerat linguā & q̄ circa eā sunt, & uentri calorem inferunt maximum. Sed si uis bene face- re, in ficu matura & recēti, supradicti lactis. iij. guttas immitte, & de lacte eiusdem ficulneae fm uī res fumentis, & sic da ad comedendū. & si uolueris seruare toto anno, poteris. quacuncq; hora de- deris, facile purgat. Sed tanquā de fortissimo cathartico obseruare, quoniam mirabiliter soluit.

De isio.

Eodem libro, cap. 37.

Ision phlegma purgat, maxime, cuius cortices sicca & infusa, ut praedictum est, in aliquo dul- ci uino da. ʒ. vi. bene purgat quantumcunq; uolueris, donec anū aqua non laueris, sed cū panno F lineo illum absterge. & quando tibi uidetur sufficienter purgasse, laua anum frigida aqua, & ex- trema manuum & pedum in aqua mitte, & restabit fluxus.

De elaterio.

Eodem libro, cap. 38.

Elaterium purgat nimis phlegma & cholera. Dabis autem obolos. iij. cum lactis confestim mulcti cotyla una. sed eligendum est quod uiride sit in colore, & leue, & non uetus.

De cocco cnidio.

Eodem libro, cap. 39.

Coccus cnidius phlegma purgat & cholera mediocriter, sed magis crudos & aquosos hu- mores. Est enim igneus & acutus. Dantur autem grana. xxx. Si uero leuius purgare uolueris, den- tur grana. xx. uel. xv. Dentur autem sic, quod interius est ex granis cum polenta teres & uino, & da ad bibendum: & postea modicum olei rosei uel melini sorbere facias, ne fauces exuras, ideoq; melius est ex eis cum melle cocto catapotia formare, quia aquosos humores magis purgat. inter aquosos purgantia est magis habendum.

De agarico.

Eodem libro, cap. 40.

Agaricum purgat phlegma & cholera, sed mediocriter. Dabis. ʒ. ij. cum melicrato uel oxy- melite. Est autem cacostomachum, & quia leue est, superiora petit. sit autem albillimum, & faci- G le, & non ualde lignosum, neq; robustum.

De cnico.

Eodem libro, cap. 41.

Cnicus idest semen croci hortensis siue hortulani, purgat phlegma, sed non fortiter, tritum. ʒ. ij. & in uiscello gallinae, uel ptissana mistum & colatum, & sic bibitur. Quidam autem quod inte- rius est cnici accipiunt, & terunt cum amygdalis, & aniso, & melle, & catapotia formantes ser- uant. ictericis utiles quidem, sed leuiores.

De lathyride.

Eodem libro, cap. 42.

Lathyrides. i. cataputia, purgant phlegma magis. Dentur de maioribus grana. xv. de minori- bus. xxx. & amplius purgari indigentibus, diligēter ut mandant praecipe. his uero qui multa eua- cuatione non indigent, integra da bibenda, maxime si patientes fuerint cacostomachici.

De aristolochia.

Eodem libro, cap. 43.

Aristolochiae rotundae semen siccum, tritum. ʒ. i. bibatur cū melicrato, phlegma purgat & cho- leram. est autem eustomacha.

De linozostide.

Eodem libro, cap. 44.

Linozostis. i. mercurialis si elixetur, & sola folia comederis, sufficienter stercus expellit. H

De cucumere agresti.

Eodem libro, cap. 45.

Cucumeris agrestis radix, obolis duobus cum melicrato bibita, educit phlegma sufficienter si- ne molestia, & stomachum non euertit.

De styrace.

Eodem libro, cap. 46.

tal. ij.

Syrax pinguis & flauus datur. ʒ. ti. cum terebinthina, mensura aequali in catapotijs, & phleg- ma satis educit.

De thymo.

Eodem libro, cap. 47.

tal. drac. iij.
aut. iij.

Thymi cymas cū floribus teres cum oxycrato, & sale modico† [ʒ. x. aut minus] & expurgat si- ne molestia latis phlegma & cholera.

De cyclamino.

Eodem libro, cap. 48.

Cyclamini radices solutae. ʒ. iij. aut. iij. secundum uirtutem, cum hydromelite bibita, purgant phlegma & cholera, maxime autem per sudorem. ideoq; bibentem oportet iacere, & cooperi- re, & calefacere corpus, ut sudoris exitum adiuuet.

tal. scordio.

De tallio.

Eodem libro, cap. 49.

Allij drach. iij. solutae, & cum hydromelite bibita, phlegma educunt.

De chamae